

J. Antolović, M. Pleskalt, Z. Šikić:
ZAŠTITA PRIRODE.

**Zakoni i podzakonski akti (I. dio),
Međunarodni ugovori (II. dio)**

Hadrian, Zagreb, 2010., 880 + 388 str.

Pred nama je zbirka tekstova koje povezuju dvije odrednice: područje zaštite prirode i tekst karaktera normativnog akta. Na početku prvog sveska možemo čitati dva priloga: uredničku notu koja dimenzionira sadržaj prvog sveska, te programatski tekst *Stanje i perspektive zaštite prirode u Republici Hrvatskoj* autora Zorana Šikića. U potonjem tekstu autor prikazuje vrijednost i očuvanost prirode u Hrvatskoj, posebice u usporedbi sa stanjem u Europi, te ocrtava značajno proširenje samog koncepta zaštite prirode koji se sada, osim kroz očuvanje pojedinih dijelova prirode (parkova, rezervata, biljnih i životinjskih vrsta, itd.) proteže i na očuvanje i zaštitu sveukupne biološke i krajobrazne raznolikosti te održivo korištenje prirodnih dobara. Važan dio koncepta zaštite prirode je i način upravljanja zaštićenim dobrima, a model koji autor preporuča je onaj koji najbolje pomiruje političke koncepte (primjerice, centralizirano ili decentralizirano upravljanje) i ekonomske koncepte (primjerice, financiranje iz državnog budžeta ili samofinanciranje djelovanjem na tržištu), a vrijedi istaknuti da autor ne zagovara tržišni model, što se čini i više nego primjereno uzevši u obzir vrijednost prirodnih dobara i našu zadaću da ih očuvamo i predamo budućim generacijama. Važan dio tog procesa zasigurno je i edukacija budućih da su spomenuti elementi, uz kvalitetnu legislativu i, opet, kvalitetne alate i mehanizme provedbe te legislativne, jedini odgovor na izazov, a to je, au-

torovim riječima, za budućnost "zaštiti prirodnu baštinu, uključiti sve relevantne sektore u održivo gospodarenje prirodnim resursima, ojačati lokalnu razinu na području zaštite prirode, zaštititi i očuvati ekološke sustave u njihovom povoljnom statusu, naročito one najugroženije i rijetke koji predstavljaju ne samo nacionalnu već i europsku vrijednost i dio su globalne baštine. Izazov je i postići standardizirano upravljanje zaštićenim područjima te isto i verificirati certifikatom. Dosegnuti i jedno i drugo definitivno bi Hrvatsku pozicioniralo regionalnim liderom zaštite prirode." (str. I, 23.)

U dijelu publikacije o zaštiti prirode urednici prvo donose *Zakon o zaštiti prirode* zajedno sa svim naknadnim izmjenama. Vrijedi napomenuti da je tekst Zakona, u izmijenjenim dijelovima, umetnut i posebno označen što u mnogome čini ovaj priručnik pogodnijim i operativnijim. Sljedeće poglavlje posvećeno je pravilnicima, budući su upravo oni važan dio mehanizma upravljanja prirodnim dobrima i baštinom. Riječ je o ukupno osamnaest pravilnika, jednoj odluci i dvije uredbe, koji pokrivaju široko područje zaštite prirode: od proglašenja pojedinih vrsta zaštićenima, preko pravilnika o vođenju evidencije te pravilnika o postupanju s pojedinim biljnim i životinjskim vrstama u njihovom gospodarskom korištenju. Vrijedi napomenuti da je u ovom segmentu publikacija zasigurno vrijedan priručnik budući da na jednom mjestu donosi širok spektar odluka onima koji su dnevno primorani djelovati po tim odlukama. Za zaključiti je da je kroz poznavanje akata i njihovu dostupnost moguće postići operativnost i veću kvalitetu u poslovima zaštite prirode. Slijedi dio publikacije posvećen

nacionalnim parkovima, tako ovdje možemo čitati osam zakona i jednu uredbu o osnivanju javne ustanove. Ovdje dobivamo uvid u funkcioniranje zaštite najvažnijeg područja prirode koje je zasigurno dobro od najvećeg značaja, kako s gledišta zaštite prirodnih dobara, tako i s gledišta ekonomskog funkcioniranja lokalne zajednice. Slijedi poglavlje o parkovima prirode; ovdje možemo čitati dvadeset i jedan normativni akt kojim se uređuje djelatnost zaštite područja koja su također od velike važnosti. Vrijedi napomenuti da je ovo poglavlje strukturirano tako da prvo možemo čitati zakon o proglašenju pojedinog lokaliteta zaštićenom kategorijom, a nakon toga uredbu o osnivanju javne ustanove, pa s tog gledišta možemo dobiti makar opći uvid i u funkcioniranje pojedine javne ustanove koja se bavi zaštitom prirode. Sljedeća dva poglavlja posvećena su problematici rezervata (u tom poglavlju možemo čitati deset akata; zakona, određenih mjera i odluka) i problematici zaštite spomenika prirode, značajnih kraj-obraza, park šuma te spomenika parkovne arhitekture (ovdje možemo čitati ukupno deset odluka o proglašenju pojedinih dijelova prirode zaštićenima u određenoj kategoriji zaštite).

Posebno važno poglavlje posvećeno je problematici genetski modificiranih organizama u kojemu možemo čitati četiri priloga. Prvi je *Zakon o genetski modificiranim organizmima*, a ostali su *Pravilnik o procjeni rizika za namjerno uvođenje genetski modificiranih organizama u okoliš*, *Pravilnik o sadržaju i načinu provedbe plana mjera za otklanjanje nekontroliranog širenja genetski modificiranih organizama u okoliš* i *Pravilnik o sadržaju u načinu podnošenja prijave za namjerno uvođenje genetski modificira-*

nih organizama u okoliš. Ovo nam se poglavljje čini posebno važno budući da dotiče područje koje je od najvišeg interesa za očuvanje biološke cjelovitosti, pa tako i primjerene životne kvalitete pojedenih područja prirode, posebno onih zaštićenih. Nadalje, mehanizmi na kojima počiva introdukcija GMO-a u prirodni okoliš zasigurno su podudarni onim mehanizmima koji smjeraju destruktiji kulturnih obrazaca i obrazaca življenja lokalne kulture. Drugim riječima, u oba slučaja riječ je o dobru od posebnog interesa Republike Hrvatske te stoga i o dobru za koje postoji najveći imperativ očuvanja.

U prilogu prvom svesku nalaze se sljedeći sadržaji: popis strogo zaštićenih divljih svojta, popis strogo zaštićenih stranih divljih svojta, popis zaštićenih stranih divljih svojta, popis zaštićenih stranih divljih svojta. Od ostalih priloga ovdje možemo čitati: *Nacionalnu klasifikaciju staništa*, popis ugroženih i rijetkih stanišnih tipova koji zahtijevaju provođenje mjera očuvanja, popis mjera očuvanja ugroženih i rijetkih stanišnih tipova, te još niz dokumenata koji reguliraju upravljanje i korištenje pojedinih dijelova prirode. Na kraju ovog poglavlja urednici donose primjere brojnih obrazaca, uputa i objašnjenja koji su od velike pomoći u kvalitetnom radu na planu djelatnog očuvanja prirode.

Drugi svezak, koji nosi naslov *Međunarodni ugovori*, započinje predgovorom glavnog urednika Jadrana Antolovića naslovljenim *Zaštita prirode strateška zadaća čovječanstva* u kojemu autor nastoji ocrtati imperativne razloge zaštite prirode te prikazati konkretne alate za tu djelatnost. U tom pogledu autor se posebno oslanja na strateške dokumente koje temeljito analizira posebno uzimajući u obzir ciljeve

očuvanja prirode. Dalje u ovom svesku možemo čitati izbor od četrnaest različitih dokumenata (konvencija, protokola i sporazuma) te izbor direktiva Europske unije koje obvezuju i Hrvatsku u očuvanju prirode, kako u smislu očuvanja života, tako i u smislu očuvanja zajedničkog životnog prostora ljudi na tlu Europe. U dodatku možemo čitati brojne priloge, poput propisa o rukovanju pojedinim vrstama, koji mogu biti od velike koristi u konkretnom radu na području zaštite prirode.

Upravo u ovoj točki možemo se zaustaviti i kazati da je ovaj priručnik, oblikovan tako da donosi najvažnije zakonske propise i popratne akte, izvorno namijenjen djelatnicima državnih tijela koja se bave zaštitom prirode, kako na nacionalnoj razini, tako i na regionalnoj, te onima koji su u poslu zaštite prirode involvirani administrativno i oni koji u njemu djeluju praktično. Za ponadati se je da će ovaj priručnik naći mjesto i u obrazovnim procesima različitih profila akademskog obrazovanja, primjerice šumarstva, agronomije, veterine, lovstva, itd. te da će time podići rang kvalitete izobrazbe potencijalnih eksperata u vitalnom području djelovanja koje je od velike važnosti za život građana ove zemlje. Zasigurno i akteri nevladinih organizacija u ovom priručniku mogu naći korisne informacije za djelovanje u okviru građanskih akcija na području zaštite prirode. Sve u svemu, čini se da smo dobili vrijedan alat koji u mnogome može podići kvalitetu aktivnosti vezanih uz probleme rješenja koji se tiču sviju nas.

Tomislav Krznar

Reinhard Marx:

KAPITAL: PLEDOAJE ZA ČOVJEKA

Naklada Zadro, Zagreb, 2009., 264 str.

Knjiga „*Kapital: Pledoaje za čovjeka*“, autora Reinharda Marxa, nadbiskupa Münchena i Freisinga, objavljena 2009. godine u izdanju Naklade Zadro obuhvaća 264 stranice, a sastoji se od predgovora hrvatskom izdanju, predgovora, uvoda, 8 poglavlja te zaključnih razmatranja.

Polazišta za razmišljanja u ovoj knjizi, što i sam naslov daje naslutiti, predstavljaju ideje Karla Marxa no da autor s njime dijeli samo prezime, a ne i svjetonazor, vidljivo je već iz predgovora u kojem ističe kako kriza kapitalizma s kojom se svijet suočava ne smije dovesti do ožvljavanja pogrešnih ideja marksizma. Smatrajući kako je u globaliziranom svijetu prijeko potrebno stvoriti poredak u gospodarstvu i društvu koji će biti usmjeren prema onom što pape nazivaju „svjetskim općim dobrom“, Reinhard Marx objašnjava kako katolički socijalni nauk koji se odavna zalaže za pravedan i istodobno ekonomski učinkovit poredak može dati održive smjernice i za budućnost.

Umjesto uvoda nadbiskup Reinhard Marx piše Karlu Marxu pitajući se da li je kapitalizam, kao što je tvorac komunizma smatrao, doista povijesna epizoda koja će propasti. Iako uviđa kako se nejednakosti u raspodjeli materijalnih dobara diljem svijeta povećavaju, a antiglobalizacijski pokreti sjedinjuju ljude posve različitog podrijetla u otporu protiv međunarodnog kapitalističkog režima, autor ostaje odlučni protivnik teorija Karla Marxa te se, objašnjavajući kako ne vidi način da ljudi diljem svijeta budu opskrbljeni potrebnim robama i uslugama van tržišnog gospodar-